

З розвитком та поширенням засобів акумулювання, збереження та передачі інформаційних ресурсів інформаційний простір набуває нових рис та важливішого значення у формуванні громадської думки, вихованні, нарешті, лояльності чи не підтримки діючого режиму. Звідси й випливає його величезне значення, особливо у суспільствах перехідного періоду, до яких належить й Україна.

Література:

1. Степанов В.Ю. Інформаційна політика: концептуальні засади формування та розвитку / В.Ю. Степанов // Теорія та практика державного управління. – Вип. 3 (30). – 2010. – С. 15 – 19.
2. Мошак Н.Н. Особенности политики информационной безопасности в инфокоммуникационной сети / Н.Н. Мошак, Е.А. Тимофеев // Электросвязь.- 2005.- № 9.- С.23-28.
3. Бельфер Р.А. Анализ систем связи в аспекте проектирования информационной безопасности / Р.А. Бельфер // Электросвязь.- 2004.- № 3.- С.22-24.
4. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України : організаційно-правові засади: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Арістова Ірина Василівна. – Харків, 2002. – 476 с.
5. Олійник О.В. Організаційно-правові засади захисту інформаційних ресурсів України: дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Олег Вікторович Олійник.— К., 2006.— 201с.
6. Логінов О.В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Логінов Олександр Володимирович. – К., 2005. – 236 с.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ

Гудименко Юлія Олександрівна
студентка III курсу юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
e-mail: hydumenkojulia@mail.ua

Ключові слова: моральна шкода, душевні страждання, честь, гідність, ділова репутація.

Питання щодо компенсації моральної шкоди та її розмірів є досить актуальним на сьогодні. Це пов'язано в першу чергу з тим, що даний інститут хоча і задекларований цивільним законодавством але на практиці значного поширення не має. Суди, у своїх рішеннях, досить часто обмежуються відшкодуванням лише матеріальної (фактично заподіяної) шкоди, нехтуючи при цьому моральною (немайновою) шкодою.

Інститут компенсації моральної шкоди є відносно новим для вітчизняного законодавства. Можливість компенсації моральної шкоди була передбачена доповненням до Цивільного Кодексу у 1993 році. До цього Цивільний Кодекс 1963 року не надавав будь-яких роз'яснень щодо компенсації моральної (немайнової) шкоди [2; с. 50]. Варто було звертатися до роз'яснень Пленуму Верховного Суду України та Президії Вищого Арбітражу Суду України. Перша інстанція визначала моральну шкоду як збитки немайнового характеру, понесені внаслідок моральних чи фізичних страждань, інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями чи бездіяльністю інших осіб. Друга інстанція під моральною шкодою мала на увазі шкоду, заподіяну організації порушенням її законних немайнових прав. До немайнових прав теорія цивільного права відносить честь,

достойнство, ділову репутацію, ім'я громадянина тощо. Вбачається неповність, недоробка в законодавстві, що може неоднаково трактуватись вищими органами держави [1; с.8].

Зі вступом в силу 1 січня 2004 року нового Цивільного Кодексу було закріплено право особи на компенсацію моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав (ч. 1 ст. 23 ЦК). Так проблема щодо визначення поняття «моральної шкоди» була вирішена, але деякі питання все ще залишаються відкритими.

Відповідно до ч. 2 ст. 23 ЦК України моральна шкода полягає у:

у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;

у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;

у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи [7].

Крім того у Листі Міністерства Юстиції України від 13.05.2004 містяться роз'яснення стосовно юридичних осіб. Під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, слід розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підрив довіри до її діяльності [5].

На сьогодні компенсація моральної шкоди передбачають: Закон України "Про захист прав споживачів", Закон України "Про інформацію", Закон України "Про телебачення і радіомовлення", Закон України від "Про авторське право і суміжні права" та інші.

Це має велике значення адже компенсація моральної (немайнової) шкоди є не менш важливим за відшкодування матеріальної (майнової).

У різних країнах світу дане питання вирішується по різному, зважаючи на традиції, юридичний досвід тощо.

Проблема компенсації моральної шкоди найбільш радикально вирішена у Великобританії і США, право яких не знає різниці між майновою і немайновою шкодою. Головною умовою компенсації є дійсність шкоди і серйозність наслідків правопорушення. Відшкодування повинне бути повним і адекватним. Крім того англійське право має дві специфічні особливості компенсації моральної шкоди. Перше це номінальна компенсація. У такому випадку шкоди може бути навіть не заподіяно, але невелика сума грошей все ж признається. У такий спосіб визначається порушення права позивача. Друге – «збитки презирства». У цьому випадку шкода могла бути дійсно заподіяна, але її компенсації позивач не заслужив через свою аморальну поведінку і не повинен був пред'являти такий позов хоча б з почуття пристойності.

При зверненні до німецького законодавства з'ясовується, що якщо шкода заподіяна особі, а не майну, грошова компенсація може бути отримана тільки у випадках, спеціально обговорених у законі. А закон прямо говорить лише про наступні випадки: коли, обіцяючи одружитись, відповідач позбавив жінку невинності, заподіяння шкоди тілу чи здоров'ю, позбавлення волі, спонукання жінки погрозами, оманом до співжиття.

На відміну від Німецького цивільного уложення, Французький цивільний кодекс дозволяє одержати компенсацію за моральну шкоду, незалежно від того, що послужило причиною його виникнення — порушення договору чи делікт. Але традиційно у Франції розмір відшкодування за моральну шкоду менше, ніж у країнах, де діє Common Law [6; с27].

Щодо визначення розміру такої шкоди в Україні, згідно з ч.3 ст. 23 Цивільного Кодексу враховується ряд критеріїв. А саме:

1. Характер правопорушення. Цим критерієм визначається цінність того чи іншого права чи блага у суспільстві.

2. Глибина фізичних та душевних страждань. Даний критерій є найбільш суб'єктивним і може визначатися виключно особою якій таку шкоду заподіяно.

3. Погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації.

4. Ступінь вини особи, що завдала моральної шкоди, якщо вона є підставою для компенсації.

5. Принципи розумності і справедливості. Компенсація має бути адекватною заподіяній шкоді, а справедливість полягає у тому, що суд має взяти до уваги усі фактори передбачені ст. 23 ЦК України.

6. Інші обставини.

Крім усього вище переліченого важливе значення має вина потерпілого. У відповідності до ст. 1193 ЦК України розмір компенсації може бути зменшено, якщо груба необережність потерпілого сприяла виникненню або збільшенню заподіяної шкоди. Шкода, завдана потерпілому внаслідок його умислу, не відшкодовується взагалі, відповідно до даної статті.

Але не зважаючи на досить широкий перелік критеріїв компенсації моральної шкоди, на даний момент в українському законодавстві відсутня чітка позиція щодо того, яким чином повинен вираховуватися розмір компенсації моральної шкоди.

Як свідчить практика, при визначенні розміру компенсації, суддя має декілька варіантів:

1. Взяти за основу суму, яку заявляє в позовній заяві позивач, і прийняти остаточне рішення, користуючись принципами розумності та справедливості.

2. Призначити судово-психологічну експертизу.

3. Визначити розмір компенсації моральної шкоди самостійно.

Третій спосіб, на жаль, є найпоширенішим.

Незважаючи на це, деякі галузеві нормативно правові акти безпосередньо закріплюють мінімальні чи максимальні розміри компенсацій за моральну шкоду.

Так, у відповідності до ст. 13 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду» відшкодування моральної шкоди за час перебування під слідством і судом проводиться виходячи з розміру, який є не меншим одного розміру мінімальної зарплати за кожен місяць перебування під слідством або судом [4].

У той же час Законом України «Про загальнообов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» передбачений максимальний розмір страхової виплати за моральну шкоду - 200 розмірів мінімальних зарплат [3].

Отже, як бачимо, національне законодавство не має чіткого алгоритму вирахування розміру компенсації за заподіяну моральну шкоду. На нашу думку становлення такого алгоритму і найголовніше застосування його на практиці є дуже важливим та актуальним наразі.

У 1997 році вченим А. М. Ерделевським була розроблена і запропонована формула, за якою можна вирахувати розмір компенсації моральної шкоди [8]. Вона була розроблена і запропонована для Росії але зважаючи на те, що формула містить критерії передбачені ст. 23 ЦК України може бути застосована і для нашої держави, звичайно з адаптацією до національних особливостей (валюта, розмір мінімальної заробітної плати тощо).

Таким чином, інститут компенсації моральної шкоди, як відносно новий для національного законодавства потребує глибокого дослідження та доопрацювання. Важливе значення має досвід зарубіжних країн в даній сфері. Також варто більше уваги, на

законодавчому рівні, приділити вирахуванню розмірів компенсації за заподіяну моральну шкоду.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Жилінкова О.В.

Література:

1. Васькин В.В. Возмещение убытков предприятием. – К.: Імпреза, 2005. – 96 с.
  2. Галянтич М., Коваленко Г. Відшкодування моральної шкоди // Право України. – 1999. – № 9. – с. 50-53.
  3. Закон України. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 46-47, ст.403
  4. Закон України. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду// Відомості Верховної Ради України, 1995, № 1, ст. 1
  5. Лист Міністерства Юстицій України від 13.05.2004 № 35-13/797
  6. Малеина М.Н. Компенсация за неимущественный вред. – К.: Імпреза, 2004. – 124 с.
  7. Цивільний кодекс України. // Відомості Верховної Ради, 2003, № 40-44, ст.356.
- Із останніми змінами, внесеними згідно з Законом № 5495-VI від 20.11.2012
8. Эрделевский А.М. Компенсация морального вреда в России и за рубежом. Пособие. – М.: БЭК, 2006. – 214 с.

РОЛЬ ЯЗЫЧЕСТВА В СТАНОВЛЕНИИ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ ВОСТОЧНЫХ СЛАВЯН

Гульник Артем Артурович
студент Института юстиции
ФГБОУ ВПО «Саратовская государственная
юридическая академия»
e-mail: artemgulnik@mail.ru

Ключевые слова: язычество, государство, христианство, славяне.

Язычество на протяжении многих веков является весьма обсуждаемой темой. Однако, несмотря на все споры, мнения по-прежнему остаются противоречивыми и неоднозначными. В связи с этим для нас представляет интерес изучение этого явления, его роли в формировании государственности славянских народов. Начать же, на наш взгляд, стоит с определения самого понятия «язычник». Слово «язычник» изначально не подразумевало собой человека поклоняющегося многим богам. Слово это произошло от древнеславянского «язык», что означало «народ», причем не всякий, а только родственный. Самоназвание нашего народа было – «словене», т.е. «говорящие», а иноязычные народы у нас назывались «немцами» - «немыми».

Обозначать иноверцев словом «язычники» стало уже Крещения Руси, подразумевая собой факт того, что многие народы окружавшие русских, были одновременно «чужими» и «некрещеными». Произошла трансформация понятия. Именно тогда слово «язычник» приобрело второй смысл – «всякий, кто не поклоняется Христу». Язычниками стали называть чуть ли не всех подряд: мусульман, еретиков и т.д.

Язычество нельзя назвать религией, как это принято понимать. Язычество-это система этических представлений, определяющих отношение человека к миру, к среде обитания. Корни язычества – в понимании человеком собственного всемогущества. И разумеется он свои силы – ничего живого в мире не останется. Это понимание было интуитивно присуще